

IVICA ŠARAC, *Prošlost kao povijest*, Crkva na kamenu, Mostar, 2021., 447 str.

Knjiga povjesničara Ivica Šarca *Prošlost kao povijest* objavljena je u izdanju Crkve na kamenu 2021. godine. Podijeljena je na dva veća dijela. Prvi dio sadrži dva poglavlja s nekoliko podnaslova, dok drugi dio čine tekstovi, njih više od stotinu, koji su tijekom niza godina objavljivani u glasilu *Crkva na kamenu*. Na početku knjige nalazi se sadržaj i uvodna napomena, dok se na kraju nalazi popis izvora (neobjavljenih), literatura i popis imena.

Prvo poglavlje prvoga dijela knjige nosi naslov *Prošlost i povijest* (str. 13-32). Već na početku prvoga podnaslova, *Polazište - sadašnjost ili epoha bez imena*, autor ističe da je za proučavanje prošlosti nužno osvijetliti početnu poziciju ili kako autor ističe "polazište svakog odnosa prema prošlosti - sadašnjost". Drugi podnaslov *Prošlost nakon "kraja povijesti"?* donosi kratak pregled odnosa brojnih teoretičara prema prošlosti i povijesti. Poseban naglasak stavljen je na postmoderne teoretičare, odnosno na razdoblje nakon tzv. "lingvističkog obrata", kada se počelo nijekati epistemološke mogućnosti povijesti. Unatoč tome, autor ističe da je prošlost i danas vrlo privlačna i da ne zastarijeva. Autor posebno naglašava važnost historiografije kao "procesa pretvaranja prošlosti u povijest". U trećem podnaslovu *De Ciceronis historia* autor se ukratko osvrnuo na slavnu rečenicu iz Ciceronove knjižice *De oratoribus*. Istaknuto je kako se u brojnim citatima uglavnom navodi da povijest treba biti "učiteljica života", dok su njezine ostale uloge uglavnom ostale po strani i ne spominju se tako često. Autor se odlučio, kako to sam navodi, "u alegorijskom duhu" ukratko osvrnuti i na njezine ostale uloge pri čemu posebno intrigantnom smatra ulogu povijesti o "životu pamćenja". Upravo se sljedeći podnaslov, *Pamćenje, sjećanje i povijest*, bavi proučavanjem odnosa pamćenja, sjećanja i povijesti, pri čemu je poseban naglasak stavljen na individualna i kolektivna pamćenja i sjećanja. Kada je u pitanju kultura sjećanja, autor navodi i konkretan primjer u hrvatskome društvu. U podnaslovu *Sukobljene "kulture sjećanja" - primjer hrvatskog društva* naglašeno je kako o Drugom svjetskom ratu u hrvatskome društvu postoje dvije verzije kulture sjećanja. U zadnjem

podnaslovu prvoga dijela knjige, *Povijest vs. historija*, autor se osvrće na definiciju temeljnih pojmova: povijest i historija.

Drugo poglavlje prvoga dijela knjige nosi naslov *Osobni motivi za bavljenje prošlošću* (str. 32-58). Kroz nekoliko podnaslova, kao što su *Obiteljski narativ*, *Antihercegovački narativ* i *Zavičaj kao motiv*, autor objašnjava i osobne motive za bavljenje prošlošću, a kako sam ističe sve je počelo "s traženjem spomenute točke 'odakle je sve pošlo ukri-vo'". Autoru je poticaj za proučavanje prošlosti, uz obiteljske razloge, dao i nastanak antihercegovačkoga narativa, a s vremenom tome se priključio i treći motiv, odnosno zavičaj, tj. prostor i ljudi.

Spomenuto je kako je knjiga podijeljena na dva veća dijela. Drugi je dio (str. 59-426) sadržajno znatno opširniji i ne nosi nikakav poseban naslov. Kao što je navedeno, u njemu se nalaze tekstovi koje je autor tijekom osam godina pisao za glasilo *Crkva na kamenu*. Riječ je o preko stotinu tekstova, a u njima su uglavnom obrađene različite teme iz hrvatske povijesti.

Drugi dio Šarčeve knjige *Prošlost kao povijest* može dobro poslužiti onima koji žele navedene tekstove, koje je autor pisao u *Crkvi na kamenu*, imati na jednome mjestu. Prvi dio knjige ipak ima posebnu vrijednost jer, između ostaloga, daje i važan doprinos povijesnoj znatnosti, što se posebno odnosi na teorijsku raspravu, a imajući u vidu priličan nedostatak takvih rasprava na hrvatskom jeziku.

Goran Mijočević